

ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA PRILOGA PONEDELJSKE IZDAJE »JUTRA«

ST. 12.

V LJUBLJANI, 9. NOVEMBRA 1935.

KNJIGA 18.

ELO JUSTIN

MOTIV IZ BENETK

P U B E R T E T A

DR. MAKS KREMŽAR

N A D A L J E V A N J E

Etično dozorevanje

duhovnem nastajanju in duševnem boju se utrjuje volja, oblikuje se značaj, osebnost postaja izrazita. Doba brezskrbnega in nedolžnega življenja »tja v en dan« je minula. Samostojni premisleki vodijo do samostojnih činov. Borba za svobodo vključuje stremiljenje po samoodgovornosti. V ravnanju, pri otroku še instinktivno, opazamo zdaj zavestno smotrenost. Mladoletni opazuje sebe; često je še preveč zaposlen s samim seboj. Vsak dogodek gleda z ozirom na lastni jaz. Zavest jaza je prebujena, mladoletni se zaveda samega sebe. Vedno in povsod uporablja merilo, s katerim vrednoti svojo okolico. Odločujoči so moralni vidiki. Šolanje značaja je lahko popolnoma zavestno. Vse se smatra principiarno. Moralni meter je zelo strog. Zadače se izvršujejo često z največjo resnobnostjo in natančnostjo, ki meji že na pedanterijo. Pravila morajo veljati brez izjem. Fanatizem v pogledu resnice ne pozna konvencionalne laži, zahteva »vse« ali »nič«, ne trpi nobenih koncesij. Tako je mladoletni najstrožji sodnik samega sebe in svoje okolice. Vprašanje, ki odloča, se suče vedno okoli lastne vrednosti. Visoki občutek, ki zahteva brezpogojno moralno neoporečnost, lahko vprašanje, ki si ga mladoletni stavi o tem, če se bo izkazal, obnesel in grozi z občutkom manjvrednosti. Dvom, ako bo zahtevam življenja kos, če bo nekaj ustvaril, ga dela negotovega in malodušnega.

Težnja po spoznanju in jasnem moralnem vrednotenju je pot, ki vodi k premišljevanju o velikih dogodkih v življenju in družbi, o zagonetkah sveta. Vprašanja, ki otroka še ne mučijo, se vsiljuje doraščajočemu, problemska vprašanja »odkod« in »kam«, o smotru in zmislu življenja vobče, o cilju in vrednosti lastnega bitja. Otrok se staplja z okolico, je z njo eno; mladoletni ji je tuj, kakor je tudi ona njemu tuja. Išče razrešitve življenjskih ugank, ustvariti si hoče stalisce nasproti okolici, svetu. Dočim živi otrok v mirnem prepričanju, da imajo odrasli odgovore pripravljene, zato jim pač ni treba dru-

gega kakor da vprašajo, lega vsa teža problematičnosti vprašanj na dušo mladoletnega; ima vtis, da teh vprašanj in dvomov, ki ga mučijo, niso drugi nikdar občutili. In to naj bi bil vzrok, zakaj mu odrasli ne morejo postreči z zadovoljivim odgovorom. Poraja se ljubezen do samote, kjer zastira svojo dušo pred svetom v mnenju, da ga okolica ne razume in da ga ima za norca.

Tudi verski svet in verski nauk razčlenjujejo mladoletni kritično, čeprav se je vršilo slovo od otroške vere pri mnogih komaj zaznavno. Poedinci doživijo ravno v tem času močno poiskrenitev vere v Boga. Vera postane notranja.

Vseeno je, h kateremu svetovnemu nazoru pripeljejo ti boji mladega človeka; vedno pripomorejo, da se čuti razširijo, volja utrdi, značaj izoblikuje, da dozoreva in postaja odrasli.

Površne narave se izogibajo tem bojem, skušajo nekako obiti težkoče s tem, da se prisilno prilagode okolici, da prikrivajo z vnanjim posnemanjem odrastlih notranjo negotovost, da hlinijo sebi in drugim trdnost in odločnost. Na zunaj kažejo neko izumetničeno samosvestnost in se zde blazirani. Dečki so mnenja, ako kade cigarete, pijejo pivo, gubajo čelo in prezirljivo govorijo o ženskah, da znači to biti že odrasel. Deklice skušajo v noši in obnašanju igrati vlogo zrelih žensk. Oba spola sta pri tej duševni usmerjenosti na tem, da zelo rano brez notranje nujnosti iščeta stikov z drugim spolom, češ, da so že o vsem poučeni, da se vedno in povsod vtikajo v pogovore odrastlih, dokazujoč s tem sebi in drugim svojo »odrastlost«. Ta nagib k površnemu prilagajevanju more sčasoma pominuti, vendar obstoja v takem odmikanju od notranjih razvojnih težav nevarnost za notranjo plehkost in poplitvenje. Precenjevanje vnanjega doživljanja pači poiskrenitev. Krčevito seganje in oprijemanje po prezgodnji dozorelosti zavira pristno dozorevanje, da celo je zakasni.

Položaj nasproti odraslim

Kritično misleči mladenič, ki se bori za vrednotenje lastne osebe, redko najde

v okolici razumevanje za to, kar ga vznemirja. Odrasli ga ne razumejo, še manj razume on odrastle. Pogled na senčne strani življenja, na nepopolnost obstoječega, na puhlost in lažnivost družabnih oblik, na slabosti odrastlih, je zelo oster. Venomer srečuje nasprotja med besedami in dejanji, med nauki in delovanji odrastlih. Osebito mladoletni delavskega stanu, ki zarana ostavlja očetovo hišo in se v tej kritični dobi podaja v svet, čuje in vidi stvari, katere mu kaj kmalu raztrgajo predstave, ki jih je imel o ljudeh. Povsod naletava na nepravilnost, brezskrbnost, samopašnost, okrutnost, licemerstvo in dvomnost. Samen korak je še med hipovedjo in nasprotstvom. Razočaranje rodi prezir in trmo. Odkrita ali prikrita upornost nasprotuje očetu in materi, bojni ustop nasproti šoli, hiši in družbi so posledica. Poedinci, zbrani v mladinskih krožkih, skušajo zavestno, da se emancipirajo od odrastlih, da izdelajo lasten stil in poudarijo lastno vrednost, da gojijo svojo kulturo mladine.

Ravno najbližji svojci, ki so bili doslej predmet »gledanja« in brezpogojne avtoritete, postanejo žrtev neusmiljene kritike doraščajočega. Če je poleg tega razmerje med očetom in materjo vse prej ko rožnato, ni čuda, ako doživi spoštovanje do njih občuten udarec. Nepremostljiv postane prepad, ako hočejo odrastli za vsako ceno odbrzati avtoriteto nasproti mladoletnim, pri tem pa jim pravega spoštovanja ne morejo uliti. Odrastli odpovedo često zavoljo tega, ker se v stalnem kontaktu z otrokom sploh niso zavedli, da je puberteta na vidiku ali pa morda že v polnem teku. Svoje otroke radi smatrajo v tej obliki za mlajše in nedorastlejšje kakor so, k čemur jih pač zaveja želja, da si ne marajo priznati svojega staranja; mogoče tudi, ker so v zadregi, da zahtevam preobrata v otrokovem življenju ne bodo dorastli in se tej neprijetni zadevi skušajo izmikati, kolikor se da. Dejstvo je, da večina očetov in mater stoji tu popolnoma brez vsakršnega sveta in slutnje, ker ne poznajo pubertetnih pojavov.

K zdravemu razvoju te dobe spada ločitev od ideala matere in očeta; mladoletni išče vezi z ljudmi izven domačega kroga in jih vzljubijo po lastni izbiri. Prijateljstva, ki jih sklepajo sami, cenijo višje nego prežete rodbinske vezi. Vse, kar se odigrava v lastnem

doživljanju ali pa v skupnosti mladine, je neprimerno važnejše od tega, kar prinaša domače življenje. Oče in mati ne marata priznati, da je ta začasna ločitev od družine potrebna za osamosvojitve mladega človeka. Razočarani nad tem, da se otroci odvrčajo od njih, jih karajo, zmerjajo, očitajo jim nehvaležnost in trdosrčnost. In tako opažamo, da si dobromisleči starši in najboljšeobetajoči otroci postanejo v teku let tuji.

V razglabljanju med odrastlimi in doraščajočimi imajo starši za podkrepitev svoje avtoritete navado, da poudarjajo ob vsaki priliki svoje zrele življenjske izkušnje, dočim mladoletni teh izkušenj ne cenijo radi preveč visoko. Spoznanje, da je svet kljub toliko slavljenim izkušnjam, ki jih imajo odrastli, zelo slabo urejen, da ne morejo odvrniti zla, kakor so vojne, inflacije, brezposelnost, obubožanje, notranje zmede, celo to, da ne morejo obvladati niti težkoč svojega lastnega življenja. Mladoletni zahteva zase, da mu prihajamo nasproti z zaupnostjo, da mu zaupamo tudi takrat, ako gre svojo pot, da ne dela ničesar nepravilnega. Najti tu zlato sredino med odkritim zaupanjem in lahkomišljeno zaupljivostjo je težka naloga pametnega mladinskega vzgajanja, a ni nerešljiva. Priznati moramo, da je to danes težje, nego je bilo nekoč; današnja mladina ima večje zahteve kot jih je imela nekdanj, nasprotstva v mišljenju, načinu življenja in smotru med starimi in mladimi so večja, kakor so bila pred nami. Pomisliti je treba, da bivajo med generacijami doživljali ogromnih preobratov. V bistvu pa je to nasprotje med odrastlim in mladim, ta boj med premišljenostjo starejših, ki so jih utrdile izkušnje in stvariteljskim duhom mladine »star in vedno ponavljajoč se dogodek«.

KRATKI VALOVI PROTI STRUPU

Dva francoska učenjaka sta sporčila Akademijo znanosti presenetljivo dejstvo, da je mogoče ugrize strupenih kač z ugodnim uspehom obravnavati z uporabo kratkih valov. Pri svojih poskusih sta lahko rešila življenje trem četrtnam žrtev, tudi če je šlo za tako strupene kače, kakršne so klopotača, mokasinka in narčarka. Kakor eta doznala, uničujejo kratki valovi nevrotoksini v kačjem strupu, ki je znan kot najbolj smrtni snovni del tega strupa. Nimajo pa nobenega vpliva na druge strupene sestavine, ki se imenuje hemoragin.

FRANCOZI V ABESINIJ

Ze pred znamenitim škotom Robertom Bruce-om je Francoz Poncet potoval po Abesiniji. Ze 60 let je bila dežela zaprta Evropcem, ko je njen vladar Jasus I, neozdravljivo bolan na koži, poslal svojega zaupnika v Kairo, da bi tam našel spretnega zdravnika. Francoski konzul Maillet mu je svetoval Ponceta, nastanjenega že več let v tem mestu. Poncet je odrinil 10. junija 1699, spremljal ga je o. Brevedent, ki se je izdajal za njegovega slugo. V Abesinijo sta stopila po pokrajini Sennoar. Oče Brevedent je umrl v Harkiju, Ponceta samega pa je bolezen tu zadržala 12 dni, pol dneva daleč od Gondara, severno od Tanskega jezera, kamor je dospel 21. julija. Kralja je kaj hitro ozdravil. Poncet se je ravnal po konzulovih navodilih in odvedel s seboj Armenca z imenom Murat. To je bil nečak kristjana imenjaka, ki je že dolgo imel kraljevo zaupanje. Kralj je javno označil Murata za svojega poslanika pri francoskem kralju in mu je izročil darila, namenjena Ludo-

viku XIV. Poncet je zapustil Gondar 2. maja 1700 in šel dol v Massauo, kjer se je vkrcal.

Šele 35 let kasneje srečamo zopet Francoze na abesinskih tleh. Aprila 1735 sta dva mladeniča, željna pustolovščin, pristala v Massaui. V vasi Emi Hamaru sta Combes in Tamisier našli na dve angleški družini, nastanjeni v tem kraju: angleška pastorka Gobat in Isenberg. Dne 2. majnika sta Combes in Tamisier prispela v Aduo. V okolici je bila nastanjena vojska, njeni generali so dobro sprejeli potnika, ki sta skoraj odrinila z njimi na pot. Po dolgih pohodih so se utaborili tik težko dostopne gore Devra Dumo. Tamkaj je bival na Aglez Coffin, ki je prej sodeloval s članom iz spremstva raziskovalca Salta, nato pa živel v samotni. Combes in Tamisier sta korakala z armado v Aksum, potlej pa na bregove Takazé-ja. Bilo je v juliju. Od dežja so bile že narasle reke. Nazadnje prideta v Devra Tabur, prestolnico Alija, Samenskega rasa, ki ju je močno vzljubil in ju ho-

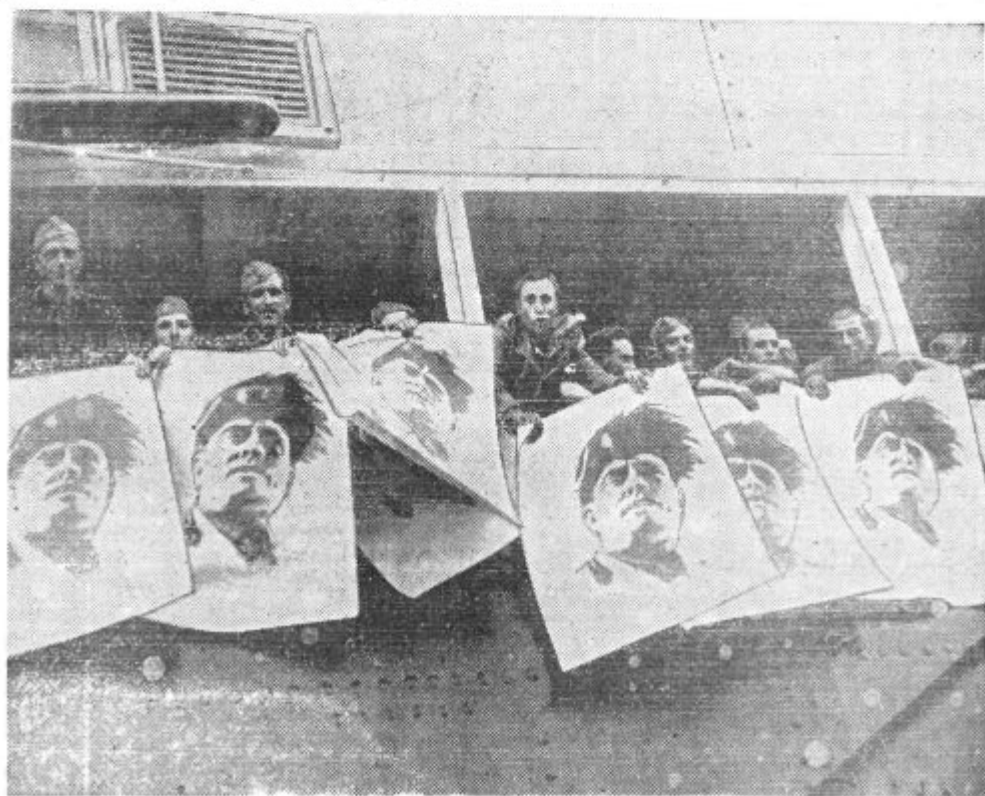
MLADA ABESINIJA (Obhod mladine v Addis Abebi)

tel pridržati, nudeč jima mamljive ugodnosti. Ubežati se jima je posrečilo šele tedaj, ko sta na videz pristala na vladarjeve ponudbe. V Galski pokrajini toliko da nista poginila. Iz ječe ju je rešila kraljica s svojim posredovanjem. Nato sta jo ubrala h kralju Šoanskemu, strastno vnetemu za industrijska dela. Ta se je skušal okoristiti z njunim znanjem. Po tisočeri peripetijah sta 3. jan. 1736 preplavala Nil in prispela v Gondar, kjer so jima pokazali ostanke »kraljevske knjižnice«, mesec dni kasneje sta zopet videla Aksum, krenila skozi Aduo v Massauo, kjer sta se vkrcala proti Egiptu.

Friderik Caillaud iz Nantesa je obhodel del Abesinije na dveh znanstvenih potovanjih 1815—18 in 1819—22. Leta 1880 pa se tam pojavi lik pesnika Rimbauda. Od leta 1875. se je potikal po svetu, nazadnje pa iskal dela po pristaniščih Rdečega morja: Massaua, Džedda, Suakim, Hoveida. Stopi v službo pri družbi, ki trži s kavo v Adenu. Dne 7. aprila leta 1887 ga najdemo v Antottu (Šoa). Z Menelikom se je pravkar pogajal za dobavo pušk, v ozemlju Obok

pa ustanavlja tvornico za naboje in puškarno, toda Velika Britanija poseže vmes.

Od sodobnikov naj omenim francoskega ministra, grofa Lagarde-a, ki je za svoje zasluge postal vojvoda Antotski (duc d'Antotto). Zaslužen je tudi Henry de Monfreid, ki se je že svoj čas bavil z deželo »kralja kraljev« v knjigi *Vers les terres hostiles de l'Éthiopie*, letos pa je objavil *Le Drame Éthiopien*, kjer opozarja na nevarnost krvavega nastopa v tej zemlji, nevarnost za ves kolonialni sistem, obenem pa skuša poudariti popolno prosvetno vrednoto Abesinije. Enako dober poznavalec temne dežele je Marcel Griaule, čigar knjiga *Les Flambeurs d'hommes* (1934) je letos ugledala beli svet v angleščini z naslovom *»Abyssinian Journey«* (Potovanje po A.). A. D.

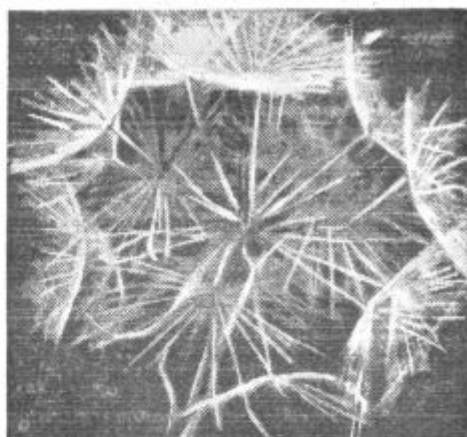
V VZHODNO AFRIKO (Slika iz napolijske luke)

MISLEČE RASTLINE

Ne moremo trditi, da bi vprašanje, ali znajo rastline misliti, spadalo med temeljna vprašanja človeškega rodu. Saj niti spoznanje, da je rastlina prav takšno živo bitje kakor človek in žival, ni staro več nego sto let in celo do tega spoznanja je večina med nami popolnoma brezbrizna. Pri tem pa ni težko pridobiti si naziranje, da ravna rastlina prav tako, kakor da bi bila obdarjena z razumom. Treba je le, da se potrudimo do malo opazovanja.

Tako je v alpskem ozemlju razširjena skromna, majhna skalna rastlina, ki si jo je pač malokdo na svojih potovanjih pobliže ogledal. To je tako zvana čeladnica, ki se imenuje tako, ker so videti njeni nežno lilasti in znotraj bleščeči zlati cveti kakor lepe, voščene čeladice. Rastlinica čepi najrajši ob prav strmi steni, s koreninami globoko v kakšni razpoki. V tem položaju se mora tudi oploditi in v senčni steni, kjer prebiva, to ni popolnoma lahka zadeva. Čeladnica je navezana na oploditev po žuželkah, posebno po majhnih čebelah. Da bi jo živalce videle, pomoli svoje malo cvetno steblo kolikor daleč more od stene. Znanstvenik imenuje to negativni geotropizem in pozna to pri marsikakšnih rastlinah, ki so v podobnem položaju.

Prišel je čas, ko je plod dozorel. Kaj stori čeladnica, ki je rasla s cvetom kolikor mogoče od stene? Če svoje lege ne spremeni, tedaj bodo njena semena padla ob steni navzdol in ne pridejo nikoli več v kakšno razpoko. In samo razpoka bi lahko zagotovila bodočnost naslednjemu pokolenju! A kaj vidimo? Čim se je cvet oplodil, rase cvetno stebelce vidno v nasprotno smer proti steni! Še več, videti je, kakor da bi si steno nekako otipavalo, da si najde primerno razpoko. V to razpoko se splazi in vanjo položi dozoreli plod — nič drugače kakor ptice, ki polagajo svoja jajca v gnezda. Čim plod popolnoma dozori, stebelce ovne in semena padejo na tla razpoke, kjer prično kmalu klti. Smoter je dosežen tako, kakor ga s skromnimi pripomočki male rastline ne bi bilo mogoče bolje doseči. Ali je tedaj čeladnica mislila, ali je imela neki nagon ali vsega tega nič?

Travniška kozja brada ima za svoja semena zelo smotreno padala, s katerim se seme razširi daleč naokoli

Odgovoril boš: To je pač en sam primer. Dobro, toda takšnih primerov je pri drugih rastlinah na sto tisoče, na sto tisoče rastlin izvaja takšne smiselne gibe, v nekem smislu bi lahko rekli vse.

Vzemimo n. pr. parnasijo, lepo, belo zvezdno cvetko, ki rase po vlažnih gorskih tratih in v predgorju. Normalno je poskrbljeno na najzanesljivejši način, da se prašniki in pestiči, ki so na najbolj tesnem prostoru v cvetu, ne morejo medsebojno oploditi. Navzlic temu poznamo dokazane primere, da izgubi parnasija, če je oploditev z drugo sorodno rastlino s pomočjo žuželk nemogoča, svoj odpor proti lastni oploditvi. Samo da omogoči oploditev, izvede dozorev prašnikov in pestičev, ki se vrši drugače v različnem, zaporednem času, v istem času in ravna tedaj drugače kakor v normalnih primerih. Njeno ravnanje je gotovo smotreno.

O evkaliptovih drevesih vemo splošno, da si znajo poiskati najbolj skrite vodne žile v zemlji. Zato jih sadijo povsod tam, kjer hočejo tla osušiti. V nekem primeru pa se je zgodilo tole: Drevo je stalo v bližini nekega prekopu in je poslalo v to smer korenino, ki je v ravni črti dosegla dolžino kakšnih 20 m. Potem je zadel ob zid, pod katerim ni mogla dalje. Zrasla je pač ob tem zidu navzgor, dokler ni dosegla v

prilicni višini kakšnih 30 cm široko luknjo. Skozi to luknjo je šla na drugi strani zida navzdol in naravnost proti prekopi. Ali je mogoče reči, da je rastlina imela samo nekakšen voh in nič več?

Med najbolj čudne primere k vprašanju, dali delujejo rastline z razumom, spada primer južnoameriškega drevesa imbayba. To je v Braziliji zelo pogosta vrsta akacije. Njene vejice in veje so votle. Mravlje, ki so drugače sovražne vsakemu živemu bitju, so nasproti temu drevesu miroljubne. Prebivajo namreč v njegovi votli notranjosti. Vhod vanj in izhod iz njega si priskrbijo na tankih mestih skorje, ki jih razgrizejo. Imbayba jim torej proži sigurno stanovanje. Skrbi pa tudi za hrano. Povsod, kjer se pričnejo listni peclji, ležijo majhna, jajčasta telesca v rjavi žametni blazinici in ta telesca so mravljam zaželjena hrana. Ta hrana nastaja vedno znova in je drevo samo očitno ne potrebuje. Kajti če jih mravlje ne požro, tedaj se jajčeca brez haska osušijo.

Čemu dela drevo vse to, če ni njemu v nobeno korist in pomeni zanj samo

nepotrebno razsipavanje sili in materiala? Odgovor je lahek: Mravlje žive v drevesu, dokler jih to hrani, in so tako popadljive, močne in napadalne, da morejo obraniti vsako rastlino pred drugimi mravljami, pred vsem pred tisočglavimi tolpmi mravelj, ki napadajo krošnje in razgrizejo njih liste do samih reber, da jih potem v koščkih prenesejo v svoja gnezda, kjer gojijo na njih glive. Pred temi mravljami beži ves pragozd z vsemi svojimi prebivalci. Samo mravlje imbaybe ostanejo na svojem mestu, ščitijo svoja drevesa, planejo iz svojih votlih vej na napadalke in jih odganjajo po pravih bitkah.

O človeku, ki bi ravnal tako kakor imbayba, bi ne dvomil niti za trenutek, da ima mnogo razuma in sposobnosti za pretehtavanje. Kako je pa z rastlinami? Ali moremo vse te zamotane verige ravnatelj in dejstev odpravljati res z edino besedo «nagon»? V svojih učinkih je ta nagon vsekako zelo podoben inteligenci...

Po razpravi dr. R. Francéa — kj

IZ MODERNE MEDICINE

Lastna kri proti možganski kapi

Italijanska zdravnik Colella in Pizzolo sta dosegla izredno ugodne uspehe v primerih možganske kapi s tem, da sta pacientom odvzela 25 do 30 cm krvi iz odvodnice na roki in jo potem nespremenjeno vbrizgavala v mišice. Posledice možganske krvavitve so po tem preprostem postopku hitreje nazadovale. Izkazalo se je, da je ta način uporaben tudi za osebe, ki jim pa zavoljo previsokega krvnega tlaka preti kap.

Citronov sok proti bacilom davice

Dr. Börngen je odkril zelo preprosto in učinkovito metodo za uničevanje bacilov davice, ki ostajajo še po ozdravitvi v bolnikovem nosu in grlu ter ogražajo ljudi okrog njega, čeprav njemu samemu ne škodujejo več. Börngen priporoča trikrat na dan po dve kapljici citronovega soka ozdravljenju na nos in isto tolikokrat po dvajset kapelj v usta. Poskusi so dokazali, da ozdravljeni po desetih dneh niso imeli več nobenega bacila davice v sebi.

Fiziolove lupine proti sladkorni bolezni

Ne samo inzulin, temveč tudi neke rastlinske snovi so sposobne zmanjšati količino sladkorja v krvi in zdraviti tako slad-

korno bolezen. Takšne snovi so n. pr. v listih murve in borovnic, že nekoliko let pa uporabljajo tudi umetno kemično nadomestilo za inzulin, tako zvani sintalin, ki sicer ne deluje tako močno in sigurno, a ima to prednost, da ga ni treba injicirati, temveč ga lahko bolnik zauživa kakor vsako drugo zdravilo. Ljudstvo je že v starih časih čislalo fiziološke lupine kot pripomoček zoper sladkorno bolezen. Pred kratkim so jih strokovnjaško preiskali, in res so našli v njih — sintalin.

Škodljivi vitamini

Da utegnejo vitamini ne samo koristiti, tem več tudi škodovati, se je pokazalo kmalu potem, ko je prof. Windau pridelal umetni vitamin D. Trajalo pa je nekaj časa, preden so dognali, da postane učinek čistega vitamina baš nasproten, nego bi moral biti in da je telesu torej v škodo, če se vzame že za malenkost prevelika doza. V Hamburgu so pred kratkim natančneje preiskali to stvar in se je izkazalo, da vzroki ne tičijo samo v preveliki dozi, temveč predvsem v razmerju, kako so vitamini pomešani med seboj. Podgane so zelo občutljive za prevelike doze vitamina D, toda če so jim istočasno dajali tudi vitamina A, je ta preprečeval strupene učinke vitamina D. Naravni viri vitaminov, kakor maslo, ribje olje, rumenjaki i. t. d., vsebujejo vedno po več vitaminov, zato ne učinkujejo škodljivo.

GORJANSKI DIPLOMAT

VESELA ZGODBA IZ GORENJSKE PRETEKLOSTI — PO LJUDSKEM
IZROČILU NAPISAL TONE ČUFAR

N A D A L J E V A N J E

Tretji dan je bilo Podmožakljo pri Jesenicah že navsezgodaj živahno. Skoro nobenega Jeseničana ni manjkalo. Vse vprek so govorili. Kadar je pa padla kakšna na gorjanski račun, ni manjkalo smeha.

»Kje so Gorjanci toliko časa?!« so se čuli glasovi. »Našega Jurjevca tudi še ni. Gorjancem je korajža ušla v hlače. Glejmo, da ne bo nam. Mi imamo čisto vest. Poguma pa le nimamo, da bi brez skrbi prisegli kakor je treba. Če ne bo Gorjancev, je naša pravica na dlani. Lahko še pridejo! Saj gosposke tudi še ni!«

»Rojaki jeseniški, potrpiamo in počakajmo. Gosposka sama ve, kdaj ima priti«, je pomirjal pisar, a naenkrat so pridrdrali vozovi z Gorjanci, se pokazali drug za drugim Jeseničanom, ki ni so mogli molče gledati nasprotnikov, ko so lezli z voz.

»Poglej, kako se kobalijo! Kakor pijane klade. Res, vsi nekam čudno hojo. Mošt jim je strdil noge. Trezni niso upali pred sodnike. Pametno se zadržimo, drugače okusimo njihove pipče. Res, dvakrat ni reči, da kdo ne zmizne za spomin. Gorjanci so pač Gorjanci!«

Zdaj se je oglasil iz daljave rog postiljona.

Med ljudmi je zavreščalo: »Gosposka! Sodniki!«

Nemir med ljudmi je bil vedno večji. Začul se je topot konj, nakar se je pojavila kočija z gospodi, ki so se na moč modro držali.

Jeseniški župan je stopil h kočiji in se globoko priklonil: »Visoki, blagorodni gospodje! V imenu jeseniške sretnje se vam vdano klanjam. Redko nam je dana prilika, da pozdravimo v naši sredi tako čestite odličnike. Redko se pa tudi zgodi, da se odličniki potrudijo na kraj krivične meje, ki se mora pravično urediti.«

A sodnik ki je v svoji nečimurnosti ostal kar v kočiji je mrzlo odvrnil: »V imenu grofa in njegovega ukaza sporočam, da je rešitev pravde zavoljo meje prepuščena obema prizadetima

občinama. Kakor veste, odloči o tem prisega, zato dajem na prosto, kdo bo prvi.«

Gorjanskega župana je pred visokim sodnikom malo zmedlo, zato se mu je med govorom kar malo zatikalo: »Gospod sodnik, mi — mi iz gorjanske sretnje lahko — lahko ta — takoj prisežemo.«

»Tako je!« so moško pritegnili Gorjanci.

»Kaj pa Jeseničani?« je povprašal sodnik.

Jeseničane je prevzela negotovost, ki jo je povzročila odločnost Gorjancev. Njihov župan se je znova globoko priklonil: »Visoki sodni dvor, mislim, da smo Jeseničani prvi na vrsti.«

»Na prosto vam je dano«, je pojasnil sodnik. »Kdor krivo priseže, ga čaka kazen v ječi. Kdor pa po pravici, dobi pravdo. Gosposka se ne vmešava v to reč. Listine o starih, pravih občinskih mejah so zgorele, zato tak ukaz.«

W. Giese: RUDARJI

»Gospod sodnik, mi — mi iz gorjanske srenje la — lahko — « se je vmešal gorjanski župan, a ker mu beseda ni gladko tekla, so njegovi občani pogumno poudarili: »Lahko takoj prisežemo!«

Sodnik je prikimal: »Dobro! Jeseničani se itak ne zganejo. Torej, občani gorjanski, prisega je sveta stvar. Opozarjam vas, da govorite samo čisto resnico.«

»Gospod sodnik«, je povzel zadovoljen, a še vedno zmeden gorjanski župan, »kar zanesite se na nas. Hiše in polja nam la — lahko vza — vzamete, gla — glave odsekate in du — duše zapišete onemu tam spodaj, če se samo malo zlažemo.«

»Ali je res tako?« se je ozrl sodnik po Gorjancih.

»Res! ! so ti zavpili na ves glas.

BODO ZIMMERMANN;

JESEN (Lesorez)

»Dobro! Sveče gore, križ stoji, bese-
da je dama, torej prisežite!«

Gorjanci so se ponosno vzravнали,
zadihal na vsa pljuča, dvignili roke in
svečano, prepričevalno spregovorili:

»Mi, Gorjanci, prisegamo pri svojih du-
šah in glavah, da stojimo zdaj
na svoji gorjanski zemlji.
Tišina.

D A L J E

SKRIVNOST BREZ SKRIVNOSTI

KAJ VEMO O HIPNOZI ?

Beseda hipnoza povzroča laiku
vedno predstavo nečesa mis-
tičnega. Ta nadih nadnaravnega
izziva bodisi občutek ne-
kakšnega strahu ali pa pričakovanje,
da je po tej poti mogoče prodreti glo-
boko v zgradbo človeške duševnosti.
Poglejmo, kako je prav za prav s to
stvarjo.

Hipnoza je stanje, ki vsaj na zunaj
izredno sliči spanju. A če včasih lahko
v resnici preide v spanje, je od njega
vendarle različna. Hipnotiziranec osta-
ja namreč v stalnem stiku z vnanjim
svetom - samo da je ta vnanji svet
omejen na določeno točko, namreč na
hipnotizerja. Hipnotizer je spraviš hip-
notiziranca z določeno metodo, namreč
s sugestijo, v to stanje in lahko sedaj
na različne načine vpliva nanj. Pred
vnanjim svetom hipnotiziranca je te-
daj vključen hipnotizer. Splošno je
znano, kaj je vse mogoče storiti s hip-
notizirancem. Lahko ga spraviš n. pr.
v stanje tolikšne otrplosti, da ga polo-
žiš kakor desko na dva stola, ki mu
podpirata samo glavo in noge. V času,
ko še ni bilo narkoze, so za hipnozo
dojemljivim ljudem ž njo odpravljali
bolečine. Ž njo dosežeš tudi najlepše
čutne prevare, tako n. pr. to, da hipno-
tiziranec poje čebulo, kakor da bi bilo
jabolko. Končno vodi sugestija med hi-
pnozo lahko tako daleč, da se pojavijo
na koži izpuščaji ali kaplje krvi. Tu
dobi stvar neko važnost kot razlaga za
vprašanje tako zvanih »stigmatiziran-
cev«, torej oseb, ki dobe v določenih
presledkih na rokah in nogah rane. Ti
pojavi, so zvezani posebno z verskim
področjem, so bili že dostikrat predmet
diskusij, a nas tu dalje ne zanimajo.

Med hipnozo je mogoče vplivati zelo
močno tudi na spomin. Tako lahko pre-
staviš hipnotiziranca daleč v njegovo
mladost, spomni se bo stvari in dogod-
kov, ki jih je v normalnem stanju že
davno pozabil. In v tem stanju je mo-
goče »medijem«, kakor imenujemo hip-
notiziranca, sugerirati, da se »spomni.

jo« stvari, ki jih sploh niso doživeli.
Mogoče jih je spraviti celo tako da-
leč, da bodo lezli po vseh štirih in spu-
ščali živalske glasove.

Različno globoke oblike hipnoze so
skušali razpredeliti. A ta razpredelba je
nekaj izumetničenega in ne daje nobe-
nih novih vpogledov. Najglobbo hipno-
zo imenujemo mesečnost ali somnam-
bulizem. Odlikuje jo to, da ne ostavlja
po prebuditvi nobenega spomina na
stvari, ki so se dogajale med njo. Tu
je mogoče dajati tudi sugestije, ki naj
se uresničijo pozneje v prebujenem sta-
nju. To imenujemo posthipnotske su-
gestije. Lahko n. pr. zahtevaš, naj me-
dij čez tri dni obišče ob določeni uri
kakšnega človeka, da si od njega ne-
kaj vzame. Hipnotiziranec to stori, ne
da bi si bil na jasnem, zakaj to dela.
Dejal bo kvečjemu, da sledi nekemu
notranjemu nagibu ali pa bo navedel
kakšno pretvezo. V hipnozi se dajo na
ta način zapovedati najbolj zamotane
stvari. Značilen je v tem pogledu na-
slednji primer:

Nekemu človeku so v hipnozi zapo-
vedali, naj izvrši v določenem času
atentat na znanega dunajskega psihi-
atra prof. Wagner-Jauregg. Dali so
mu pištolo s slepo patrono in medij je
res naperil orožje proti učenjaku — ni
pa sprožil.

Iz tega dogodka se lahko naučimo
marsičesa. Pred vsem se bomo seveda
vprašali, ali bi ne bilo mogoče s hipno-
zo zapovedati zločinska dejanja. A baš
ta »atentat« kaže, da hipnotiziranec ni-
koli ne stori nekaj takšnega, kar bi ne
bilo v skladu z njegovimi нравstvenimi
načeli. Pri omenjenem hipnotizirancu
je bila pregrada v njegovih notranjosti
tako močna, da je sicer vzel orožje in
stopil k svoji »žrtvi«, a ni sprožil. V re-
snici doselej tudi nimamo neoporečno
dokazanega primera, da bi bil v hipno-
zi izvršen zločin, ki bi ne bil v skladu
s storilčevim značajem. Da so hipno-
tizerji izvršili večkrat kakšen нрав-

stven greh nad svojimi mediji, je spet druga stvar.

Trditev, da se tudi v hipnozi ne izvrši nič, kar bi se v normalnih okoliščinah ne zlagalo z medijevo naravo, lahko zelo posplošimo. Izključeno je, da bi hipnotizirancu sugerirali dejanja in sposobnosti, ki bi jih v normalnem stanju ne bil zmožen. Mogoče je samo zavoljo odstranitve vseh ovir mnoge sposobnosti tako stopnjevati, da nastane včasih nekaj takega, kar se nam vidi v neskladju z medijevo osebnostjo.

Kako pride do te čudne izključitve lastne volje in vključitve tujega vpliva, ki ju imenujemo hipnoza? Nekaj je na vsak način gotovo: Hipnoza ni nobeno bolno stanje, temveč nekaj povsem normalnega. Le občutljivost do sugestij drugih oseb je različna. Razborite in osredotočite sposobne osebe je lažje hipnotizirati nego nasprotno. Smatrajo, da je mogoče hipnotizirati 90 do 95 odst. vseh ljudi.

Hipnozo je mogoče razumeti po njenem bistvu le tedaj, če jo gledamo v zvezi s sugestijo. Pod sugestijo razumemo hoteno vplivanje na duševno življenje. To se lahko zgodi po nas samih ali po tujih osebah. Značilna je omejitve zavesti, izključitev kritike in tistih ovir, ki nam dajejo izvršiti mnoga dejanja pri hipnozi, samo v dosti močnejši meri. V takšnem stanju imajo tuji vpli-

vi seveda pomembnejšo vlogo. Pogoj je, da je medij v nekem afektu, v stanju razburjenja, in da je to razburjenje usmerjeno na hipnotizerja. Pri hipnozi je tedaj nujno, da se povzroči ta afekt, in drugič, da se utišajo vsa višja duševna dogajanja in nastavki kritike. Zaupanje in vdanos poskusne osebe se ne smeta skaliti.

Če se ozremo na dejstva, ki smo jih zvedeli o hipnozi, tedaj moramo reči, da je rezultat — vsaj za večino ljudi — precej šibak. V hipnozi ni nič mističnega ali takšnega, česar prirodoslovna znanost ne bi mogla dojeti. Ne daje nam tudi nobenih globljih vpogledov v človeško duševno življenje. Ostane samo še vprašanje, da-li ima kakšne praktične pomene. A tudi v tem pogledu si ne smemo preveč obetati. Zdraviti s hipnozo ne moremo! Lahko sicer odstranimo simptome, kakor jeclianje, težko spanje i. t. d., ne pa globljih vzroke teh simptomov. Za sodstvo je praktična uporaba hipnoze brez pomena. Pod hipnotskim vplivom n. pr. ne moremo nikogar prisiliti do kakšnih veljavnih izpovedi, ker ne moremo ločiti resnice od laži. Poskušajo sicer vedno znova, da bi odprli hipnozi široka rabna področja, toda uspeha ni pričakovati. V rokah šarlatanov pa ima hipnoza seveda lahko nevarne posledice.

Po razpravi dr. E. Grafa.—k k

RIBE, KI UTONEJO

Vsem ribam ne zadostuje dihanje s pomočjo škrg, temveč mora nekaterim vrstam v posebnih okoliščinah priti na pomoč še dihanje z drugimi organi. Jesulja zapušča, kakor znano, čestokrat ponoči vodo, v kateri prebiva, in potuje po kopnem. Življenje na kopnem ji je mogoče samo zato, ker prevzame njena spolzka koža kakšnih 80 odstotkov dihanja.

V izsušenih stranskih rokavih Donave, kjer je blato že tako suho in trdo, da nosi voz, so našli žive eksemplare izredno trdožive ribe, ki more v tem trdem blatu zdržati samo zato, ker ji dihanje s škrgami dopolnjuje še dihanje s črevesjem.

Podobne življenjske navade imajo neke azijske ribe »labirintnice«, ki dihaajo do polnini zraka iz ozračja s posebnimi »labirintnim organom«. Te labirintnice celo v vodi utonejo, če jim onemogočijo dopolnilno dihanje na zraku.

Najbolj čudne pa so v tem pogledu neke ribe, ki žive v nekoliko vrstah v Južni Ameriki, Afriki in Avstraliji. Suho letno dobo prebijejo v blatnih luknjah in

dihajo tedaj samo s pljuči. Škrge jim pričnejo dihati šele potem, ko pride doževna doba in jim omogoči življenje v vodi.

ZA MIRNO SPANJE

Spalnice, ki so urejene v prijetnih svetlih barvah, niso posebno primerne za spanje, ker v njih težko zaspiš in se mnogo prezgodaj zbudiš. Tako so dognali strokovnjaki, ki hočejo tudi spanje postaviti na znanstveno podlago. Če hočeš spati kakor medved, mora tudi spalnica nalikovati medvedjemu brlogu. Spalnica mora biti mračna in kar se je da dolgočasna. Ubito modra in rjava barva sta najprimernejši. Slike in zrcala morajo s sten prav tako tudi vsi bleščeči predmeti, ki odbijajo in razpršujejo svetlobo. Poleg svetlobe je največji sovražnik spanja ropot in se mora spalnica proli njemu izolirati kakor telefonska celica. Okna in vrata naj se zagrnejo s težkimi kosmatimi zastori, da ne more prodrati v spalnico trušč z ulice in iz sosednjih sob.

ALI JE DESTILIRANA VODA PITNA?

INŽ. LUDVIK FEDRAN

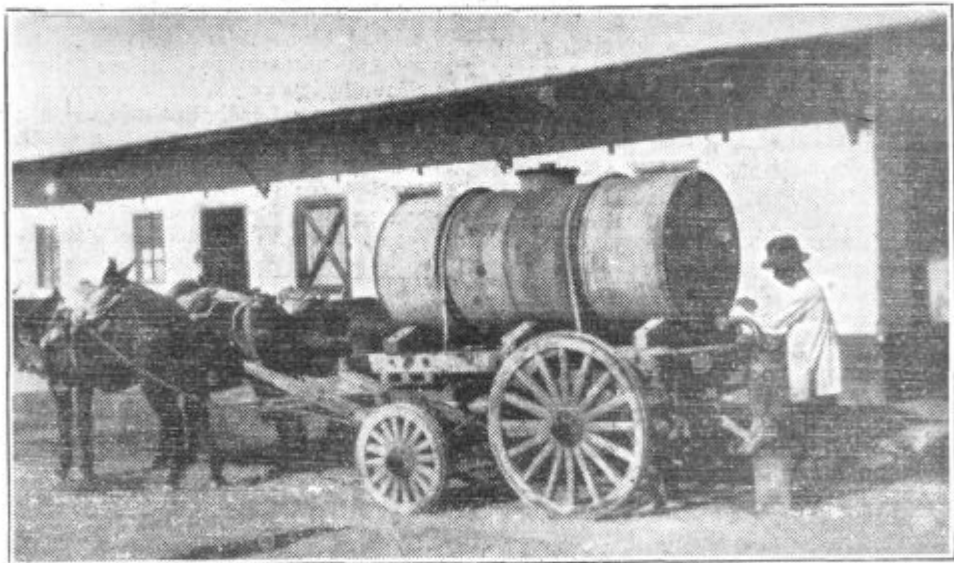
V predzadnji številki »Življenja in sveta«, sem čital, da je destilirana voda neužitna.

Pisec notice smatra uporabo tako predelane morske vode, nekje na angleških gvanskih otokih pod ravnikom za bajko. Ravno sedaj čitamo v dnevnem tisku, da dela Italijanom v Abesiniji dobava pitne vode vojski velike neprimliko in so baje skušali rešiti ta problem z destilacijo morske vode. V dokaz pa, da je mogoče uporabljati destilirano vodo trajno v pitne svrhe, hočem navesti konkreten slučaj iz južnoameriške solitrške puščave — Pampa Salitrera — v Čile. Tam smo imeli v oficini (solitrški tovarni) Jose Francisco Vergara za pitno vodo samo destilirano vodo.

Oficina J. F. Vergara leži v zloglasni puščavi Atacama v predelu Pampa Central, na najširšem delu čilske države, katere ozemlje tvori ozek in dolg pas med Visokimi Kordi-

no vodo. V Pampi Tamarugal je bil rešen ta problem enostavno s tem, da so naleteli v globini 10 — 100 m na talno vodo. V Pampi Central je pa bilo praktično nemogoče navrtati do talne vode. Zgraditi so morali vodovod od Kordiljerov na bolivijski meji vse do največje izvozne luke za soliter Antofagaste, v dolžini nad 300 km. Nekatere tovarne pa, med njimi J. F. Vergara, so si pomagale na drugačen način.

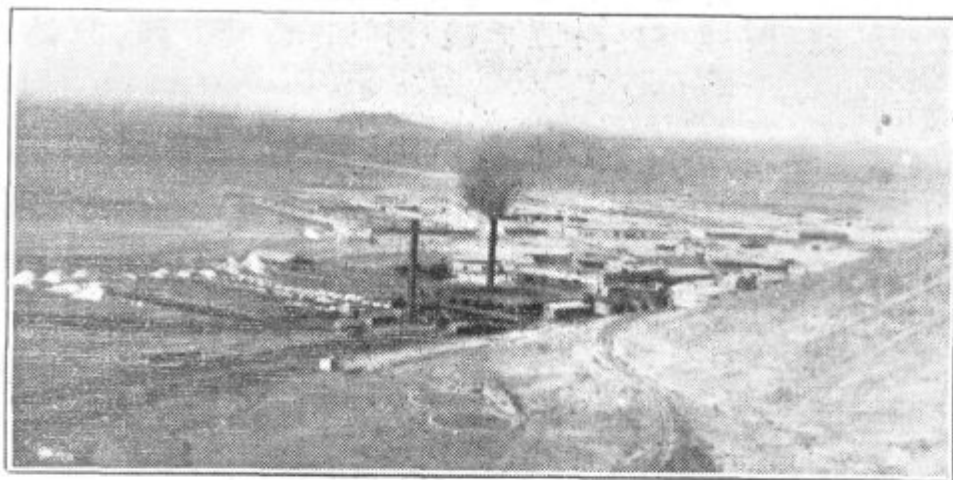
Skozi Pampo Salitrero, to zloglasno puščavo polno raznovrstnih solnih skladov, teče v dolžini 360 km slana reka Rio Loa, ki se izliva pri 21,28 južne širine v morje. Oficina J. F. Vergara, ki leži kakih 20 km od reke, si je zgradila črpalno postajo, ter črpala vodo do tovarne. Voda reke Rio Loa ima okoli 35 trdote, katere velik del je odpadel na magnezijeve soli. Razen tega vsebuje veliko kuhinjske soli ter kloridov sploh. Okusa je grenkoslanega, sličnega okusu morske

Prodajalec vode

ljeri in Tihim oceanom. V severnem predelu države leži ta pas v obliki police povprečno 1000 m visoko nad morjem ter pada zaključčen z Obrežno Kordiljero strmo odrezan v Pacifik. Na tej visoki ravnini ležijo oficine, tu se pridobiva soliter. Puščava je popolnoma mrtva brez najmanjše vegetacije, mesta zaradi slanosti tal (salarji) v splošnem pa zaradi silno redkih padavin. Zgodi se, da po več let ni kapljice dežja. Največji problem v Pampi Salitreri je bil torej, kako oskrbovati tovarne z vodo, katere so rabili velika množine za izlužanje solitra iz rude, za polnjenje parnih kotlov ter za pitno in uporab-

vode. Skratka, za pitne svrhe neuporabna. Uporabljali so jo le za izluževanje rude ter za uporabno vodo v delavski naselbini. V pitne svrhe pa so jo destilirali in po vodu dovajali v rudniško naselbino. V delavski naselbini so jo pa razvažali z vozom ter prodajali od hiše do hiše. Za mero je služila pločevinasta kanta vsetujoča približno 15 litrov. Cena je bila 1 chauch (izgovori: čaučo) to je 20 centavosov. Pač tipične kolonialno-socialne razmere. Medtem ko je delavec uporabljal slano vodo, pitno si je pa moral kupovati od tovarne, je uradništvo s sladko vodo neomejeno razpolagalo.

Pogled s severnovzhodne strani na tovarno

V praktični uporabi ta destilirana voda ni kazala kvarnih posledic. Bila je sicer pustega, brezizraznega okusa, nikdar pa nisem slišal, da bi se kdo pritoževal zaradi neužitnosti iz zdravstvenih razlogov. Seveda ta voda ni bila izključna pijača. Pili so poleg tega še vino, pivo ter razne druge

šumeče pijače. Delavstvo je pa rado pilo chicho (izgovori čičo) lahko opojno pijačo slično bozi ali ruskemu kvasu.

To, bi bil torej sličen primer uporabe destilirane vode kakor na gvanskih otokih, za katerega pisec zgoraj navedenega članka tako dvomi, da se mu dozdeva bajka.

KOSMATI VELIKANI

Mnoge verodostojne priče javljajo, da živé po velikih votlinah britanske Kolumbije blizu Chilovacka v okolici jezera Harrisona, sto milj zapadno od Vancouver-a, izredni ljudje, visoki 1 m 80 do 2 m 20. Široki nos jim pokriva večino obraza, roke jim segajo pod kolena.

Indijance Tom Cedar je v čolnu lovil ščuko na potoku Morrisu. Kar štrtunkne tik njega s hriba velika skala, da ga je voda poškopila. Ko se je kvišku ozrl, je presenečen opazil poraslega hrusta, ki se je pripravljaj, da bo zagnal nov kamen. Tokrat je lučavec še manj zgrešil. Z naglim veslanjem mu je ribič ušel.

Dnevnik »Daily Province« v Vancouveru poroča izjavo dveh Indijancev, Petra in Pavla Williams-a: »Neki večer v maju — pripoveduje Peter — sem bil miljo daleč od svoje vasi pod goro, kar se dvigne v guščavi velika senca. Spočetka sem mislil, da je medved, a je bil velikanski kosmatin človeške postave. Obrnil sem se in zdiral k svojemu čolnu. Kosmatinec jo je pobral za meno, prebredel sem plitvino, prihitel domov, kjer so bili otroci in žena. Zaklenili smo se. Kosmati orjak se približa. Nočilo se je. Postopal je nekaj časa okoli hiše, grčal in godrnjal, potlej pa izginil.

Nekako ob istem času je bil Pavel pregan iz majhnega zaliva, kjer je ribaril. Toda dolgin ga ni kaj daleč sledil, edini

namen mu je bil po vsem videzu, polastiti se ujetih rib.

Ti kosmati obri vobče ne kažejo proti rdečekožcem ali belcem take sovražnosti ko zveri. Prej bi se zdelo, da se jih boje, so pa tudi radovedni glede nas, kakor smo mi glede njih. Po Charlesju Victorju, ki je enega videl od blizu, imajo blag, a plah pogled. Ko je prvič ugledal kocinastega jamarja skozi hosto, ga je hotel nagovoriti, toda dolgopetec je brž izginil.

Nadalje poročajo, da je neka ženska, ki jo je presenetil čuden šum nalik brenčanju, pogledala kvišku in opazila čisto nagega, dlačnega gorostasa. Preplašeno je koraknila nazaj in padla vznak v čeber, do polovice nali z vodo, v kateri je prala perilo. Preden se je izkobacala, je velikan odme glil. Vsa ta pričevanja dokazujejo, da ti jamniki nimajo srda na naše pleme, ki se jim mora zdeti prillikavsko.

L. F.

IMPRESARIO »KANONIZIRAN«

»Škof« Frank H. Rice, načelnik »Svobodne cerkve« v Denveru, ki se razglašal za ameriškega papeža, je sklenil posvečiti Barnuma, znamenitega cirkuškega podjetnika, ki je svojčas oiskal Denver. Pripomniti je treba, da je Rice takisto proglasil za svetnika Buzz Briggsa ravnatelja pri tamkajšnjem gledališču, ki je delil brezplačne vstopnice članom »Svobodne cerkve«.

TEHNIČNI OBZORNIK

TELEVIZIJSKI KINO

Široko javnost vedno bolj zanimajo vprašanja, ki jih netijo različna inozemska časopisna poročila: kdaj se bo v naših kinematografih pojavil televizijski kinoc. Če je že mogoča brezhibna televizija po žici in po etru, ali ne bi mogli namestu radijskih prenosov posredovati telefonske žice na primer zanimiv ogled mednarodne razstave, parade na Trafalgar Squareju ali veliko mednarodno sportno prireditev? Tako se marsikdo sprašuje, ki ve, da bo na televizijo v lastnem domu — zaradi visokih cen sprejemnih aparatov, ki ovirajo v prvi vrsti nagel razvoj televizije med ljudstvom — treba čakati še dolga leta. Naposled pa je tudi slika v kinu večja in jasnejša in zaradi naravne velikosti nastopajočih oseb posrednejša ko ona, ki jo nudi majhna ploskev običajne televizijske priprave.

Ceravno se bavijo tehniki s problemom televizijskega kina že osem let, nosijo njihovi uspehi še vedno pečat začetniške nezmožljivosti. Zato je vsak up na televizijski kino, ki bi mu vzporedno stopila ob strani skrb kinopodjetnikov, preuranjena. Po dosedanjih izkustvih se tomo morali pač še dolga leta zadovoljiti z 1 do 2 kvadratnih centimetrov velikimi slikami na običajnih pripravah, ki nalikujejo radijskim prejemnikom.

Toda navzlic dejstvu, da je velikost Braunove cevi, ki ohrani televizijsko sliko v sprejemniku, omejena in je jakost projicirane svetlobe tako slaba, da jo nikakor ni mogoče neposredno povečati, je neuklonljiva volja tehnikov tudi tu našla vsaj začasen izhod. Ker za povečavo od televizijske priprave sprejete slike na velikost štirih kvadratnih metrov običajni platneni zaslon ni več uporabljen, so namestu njega sestavili polje z 10.000 majhnimi žarnicami. V njem je nameščenih v sto vrstah po sto žarnic. Vsaka izmed teh žarnic s premerom 2 centimetров je z električnim vodom zvezana z ojačevalcem za električni tok in nato z ojačevalcem za fotostanico, ki je nameščena na televizijski prejemni postaji.

Povečava, ki je omejena le na filmsko sliko ali na sliko močno osvetljenega govornika, kateri moreta edino izzarjati dovolj jako svetlobo, omogoči Weillerjevo zrcalno kolo (le-to je kolo, ki nosi obroč množice med seboj naklonjenih ravnih zrcal), katero razdeli povečavi namenjeno sliko na množico svetlobnih točk in jih dovaja 100 fotostanicam — umetnim očesom. Vsaka izmed fotostanic sprejme določeno množico svetlobe z določene proge osvetljenega zaslona ter jo spremeni v odgovarjajoči električni tok. Ojačeni tok sprejmejo nato žarnice zaslona, ki zažare v jačji ali slabši luči. S sinhronizacijo zrcalnega kolesa dosežemo, da zažare žarnice na zaslonu

vzporedno s sorazmerno ležečimi osvetlitvenimi točkami na prejemniku. V raznih svetlobnih odtenkih žareče žarnice zaslona se v izvestni razdalji združijo v očesu v jasno in razločno sliko.

In uporaba te iznajdbe? Je razmeroma majhna in nevažna, če upoštevamo ogromni trud in mnogo dragocenih priprav, ki ju zahteva naprava za povečavo žive slike. Kajti omejena je doslej le na prenos slike govornika v dvorane, ki morajo pri velikih prireditvah priskočiti na pomoč veliki dvorani, ali pa na povečavo govornika, ki ga v obsežnih zbirališčih v ozadju ni več videti.

Vkljub vsem nedostatom nam nova priprava daje vendarle upe za bodočnost. Kakor je namreč doslej še vsak predmet tehnike rasel in se spopolnjeval, tako bo rasla in se spopolnjevala tudi povečava televizijskih slik. Odločujočega pomena je za zdaj brezdvomno še izpopolnitev ter tehnična dovršitev običajnih priprav za brezžično oddajo in sprejem slik — skratka priprava za gledanje v daljavo. (tma)

KRATKE TEHNIŠKE NOVOSTI

V Angliji so zgradili nov Dieslov motor, ki ga žene krompirjeva moka. Z njim nameravajo odpraviti kurjenje Dieslovih motorjev s premogovim prahom, ki je bil vzrok tvorbi zelo škodljive žlindre.

V Virginiji (USA) grade največji zračni kanal na svetu. Njegova dolžina bo znašala 35, širina nad 15 in višina 7 m. Uporabljivali ga bodo za aerodinamične poskuse. Ker bodo v zračni predor vgrajeni stroji oziroma ventilatorji povzročili, da se bo gibal zrak s hitrostjo 850 km na uro, todo lahko v njem preizkušali modele najhitrejših letal.

Bagdadska železnica, ki so jo pred vojno pričeli graditi Nemci, je bila v teku zadnjih let podaljšana do iraške meje ter pred kratkim izročena prometu.

Na petrolejskih poljih v Plesti je v teku dolgih let izpuhtevala v zrak velika množina zemeljskega plina. Sedaj bodo tudi tej potrti napravili konec ter ta naravni vir energije koristno izrabili. Napravili bodo 60 km dolgo cev od Pleste do Bukarešte, po kateri se bo pretakal plin do peči meščanov.

Častihlepnost Italije po osvojitvi svetovnih rekordov v absolutnih hitrostih je z letalskim rekordom 710 kilometrov na uro le še bolj narasla. Zato hoče sedaj doseči ne le nov rekord na vodi, ampak tudi na kopnem. Zadnji rekord nameravajo doseči s dirkalnim avtomobilom na 24 cilindrov in z učinkom 3000 PS. Čeprav pričakujejo da bo doseglo novo vozilo hitrost 570 km na uro, jim bo vendar težko doseči uspehe ki jih je dosegel doslej Campbell s svojo „Blue Bird“ na obrežju Dayton Beacha.

F I L A T E L I J A

Se o naših spominskih
znamkah

Spominske znamke za 9. oktober so razprodane. Le na deželi se še dobe na kakšni manjši pošti.

Na ljubljanski glavni pošti, kjer se je prodalo največ teh znamk, so pri okencu, kjer so znamke prodajali, zahtevali od vseh kupcev, da so kupili poleg serije še poseben dodaten kolek za en dinar, ki je bil brez vsake frankaturne vrednosti. Bil je izdelan v grdi ročnosti rdeči barvi in je menda predstavljal Oplenec. Imel je nekakšen napis »Prosvetnica«, o katerem nam ni znano, kaj naj pomeni. Ta kolek je moral vsakdo kupiti in se ga je otrsela tedaj, če je bil zelo energičen. Po drugih poštah uradniki teh kolekov niso vsiljevali. Prosimo našo poštno direkcijo

ali pa ravnateljstvo ljubljanske pošte, da objavi, po kateri odredbi ali zakonu je bilo naročeno, da je obvezen nakup tega koleka. Če takšno višje odredbe ni bilo in samo za ljubljansko glavno pošto najbrž ni bila izdana, zahtevamo, da se uvede preiskava, odkaj je ta ukrep prišel

Nove znamke

Avstrija: Napovedana je spet nova serija znamk za zimsko pomoč z istimi vrednotami kakor lani. Zaradi nje bodo izšle znamke s slikami vojskovodij šele drugi mesec. — Nemčija: Letošnje dobrodelne znamke bodo izšle novembra in bodo imele slike narodnih noš. Serija bo obsegala vrednote po 3+2, 4+2, 5+2, 6+4, 8+4, 12+3, 15+5, 25+5 30+20 in 40+35 pfenigov. Izdelane bodo v jeklorezi. —

NOVE ZNAMKE IZ ZADNJIH ČASOV.

1. Bolgarska znamka v spomin na balkanski nogometni turnir. 2. Nemška znamka v spomin na mladinska taborišča. 3. Nemška spominska znamka za stoletnico prve nemške železnice. Slika kaže prvo nemško lokomotivo. 4. Ena izmed nemških spominskih znamk za obletnico skladateljev. 5. Nemška znamka za spomin na letošnji norimberški kongres. 6. Vzorec avstrijskih znamk z narodnimi nošami. 7. in 8. Vse angleške kolonije so izdale za 25 letni jubilej kraljevega vladanja posebne spominske znamke. Reproducirani sta znamki iz Britanske Gujane in Novega Zelanda. 9. Nizozemska kolonija Surinam izda vsako leto posebne dobrodelne znamke s pribitkom v korist mladine. Na sliki je letošnja znamka po 1 cent.

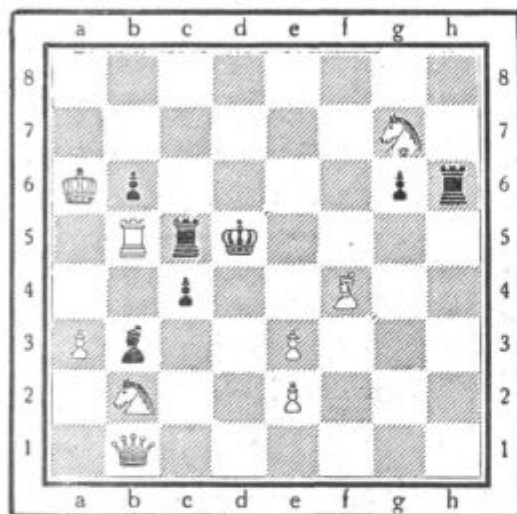
Francija: V kratkem bo izšla nova znamka po 3 franke za letalsko pošto. — Gva, delup: Za 300 letnico kolonizacije tega otoka bodo izšle posebne spominske znamke, ki bodo baje izdelane z vso skrbnostjo. Prihodnje leto pa bodo izšle podobne znamke tudi za Martinique.

PROBLEM 136

I. E. Cauverren.

Prva nagrada »Elck Wat Wils« 1934

Mat v treh potezih

Rešitev problema 135

1. Sf3—c5, c7—c5 (ali Se7—c6), 2. Se5
× d7 z grožnjo Sd7—c5 mat. Ako 2...
L×d7, potem 3. Ld3—c2 mat. 1. ... d7—
d6. 2. Se5—c4! poleg 3. b2—b3 mat.

Č R K O V N I C A

Crassus

Začni ga z B — pa bajonet imaš,
a z G postane koj zavetnik naš.
Prični ga s H: po mestih se po njem ko-
raka;

za platno ga pozna kmetica vsaka.
Priprava z M pomeni nam mošnjico.
Možakar z S deli ljudem pravico,
z V pravo pot pokaže in resnico.
Če ta poslednji spred še Z dobó,
popelje rad na zmotno te stezo.

ZA BISTRE GLAVE

179

Koliko časnikov mu je ostalo?

Neki gospod je vprašal majhnega kolpor-
terja, koliko časnikov mu je ostalo. Mali
je odgovoril: Pred uro sem jih imel 24
in prodal sem jih dvakrat toliko, kolikor
mi jih je ostalo. — Koliko jih je torej še
imel?

180

Stedljivi mož

Neki možakar je hranil na ta način, da
je dal vsak dan 10 par v hranilnik, vsak tre-
tji dan pa 1 Din. Ob dnevih, ko bi moral
vseh pet zneskov položiti istočasno v bra-
nilnik, ko bi znašal torej celotni znesek
1.90 Din, je dodal še 10 par, torej je dal
v hranilnik 2 Din. Pri tem pa je skrbel,
da je prišel v hranilnik popolnoma nov
novec za 2 Din. Koliko takšnih dvodinar-
skih kovancev je nabral v teku enega leta
(360 dni)?

Rešitev k št. 178

(Kdaj je dospel vlak?)

Privozil je ob 11. predp. v B.

POUČNA UGANKA

Znano je, da je imel Edison navado, za-
stavljati mladim inženjerjem, ki so hoteli
biti nameščeni pri njem, v pogovoru pol-
šaljiva in pol resna vprašanja, da se pre-
priča o njihovi razboritosti. V tem mu je
sličil tudi André Citroën, pred nedavnim
umrlí francoski avtomobilski tovarnar. Med
njegovimi najčestšimi vprašanji te vrste je
bilo naslednje:

»Recimo, da bi imeli idealnega hrtu, to
je takšnega, ki bi bil sposoben svojo brzino
poljubno povečati. Temu hrtu bi privezali
na rep prazno konzervno škatlo. Pes bi se
osvobodil in bi začel teči, škatla na nje-
govem repu bi tolkla po tleh in bi ga s
svojim ropotom spravljala v čedalje hujši
dir, ker bi pač skušal uiti temu nenavadne-
mu ropotu za sabo. Kakšno brzino bi moral
doseči, da bi se tega ropota osvobodil?«

Skoraj vsi kandidati so se spuščali v za-
motane račune, a skoraj nobeden ni dal
zadovoljivega odgovora. Tedaj jim je Ci-
troën rešil uganko: »Pes bi moral teči z
brzino 340 m na sekundo, kajti to je br-
zina zvoka. Če teče hrt enako hitro kakor
zvok za njim, tedaj ga ta ne more več do-
hiteti in ropotanja škatle hrt ne sliši več.«

UREDNIK IVAN PODRŽAJ — TELEFON ST. 3126 — UREDNIŠTVO NACELNO
NE VRAČA ROKOPIŠOV — IZDAJA ZA KONZORCIJ ADOLF RIBNIKAR —
TISKA NARODNA TISKARNA V LJUBLJANI, PREDSTAVNIK FRAN JEZERSEK
Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflejeva ulica 5 — Mesečna naročnina Din 4.—,
po raznašalcih dostavljena Din 5.—